

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

**Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни
та глобальних викликів**

**25 травня 2023 року
Київ, Україна**

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. Міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.). Київ, 2023. С. 358.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

У збірнику подано результати обговорення актуальних проблем, перспектив і шляхів забезпечення продовольчої та екологічної безпеки в умовах війни, плану відновлення України, сталого розвитку світу в контексті глобальних і регіональних викликів, трансформації суспільства та формування нової парадигми розвитку.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М. (відповідальний редактор), Кваша С. М., Кондратюк В. М., Ткачук В. А., Шинкарук В. Д., Барановська О. Д., Баль-Прилипка Л. В., Братішко В. В., Глазунова О. Г., Гриценко І. С., Діброва А. Д., Євсюков Т. О., Каплун В. В., Коломієць Ю. В., Кононенко Р. В., Васишин Р. Д., Мельник В. І., Остапчук А. Д., Отченашко В. В., Рудик Я. М., Ружило З. В., Савицька І. М., Тонха О. Л., Цвіліховський М. І., Яра О. С.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ
ВІДБУДОВИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів

Відповідальний за випуск: **Отченашко В. В.**

© НУБіП України, 2023.

УДК 39.398:008:130.2:801.7
**ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК СКЛАДОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ
СВІДОМОСТІ**

Сидоренко І. Г., кандидатка філософських наук, доцентка (isido@nubip.edu.ua)
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Поняття пам'яті є важливою категорією суспільної свідомості. Це складна категорія, вона акумулює у собі знання про розвиток суспільства та індивіда, рефлексію та відповідь на явища та події, переосмислення культурних та соціальних процесів.

На суспільному рівні пам'ять виявляється як механізм збереження, передачі та засвоєння досвіду. Так підтримується зв'язок між епохами. Мовою культурології це означено як культурна (або історична) пам'ять. Коли предметом уваги є пам'ять окремого індивіда, включаються ті самі механізми. Але акцентуємо на усвідомленні людиною самої себе. Знання історії свого роду, ширше – історії соціуму, до якого належить людина; розуміння власного Я, свого призначення, називається самосвідомістю. Суспільний та індивідуальний рівні пам'яті – це умовне означення, оскільки індивід завжди є частиною суспільства.

З пам'яті (а, вірніше, – з *пам'ятання*) починається самосвідомість: хто ми? звідки ми? хто наші герої? які наші цінності? Ми завжди звертаємося до минулого, аби пізнати себе. З минулого починається відлік наших традицій, права, духовності, моралі. Минуле потребує рефлексії, особистісного переживання - емоційного, інтелектуального, душевного. Таке залучення робить минуле живим, таким, що впливає на теперішнє.

Передавачем пам'яті є оповідь - як у процесі культурогенезу, так і у житті кожної людини, - від давніх міфів до розказаних мовою постмодерну текстів; від дитячих казок до наукових текстів. Пам'ять є мірилом історичної глибини культури та особистості. Важливою для розуміння ментальних настанов культури є усна народна творчість. Особливо – народна пісня, або пісня, що стала народною.

Про пісню, яка заклала основи українського національного міфу, говорить професор Я. Грицак. Він відзначає, що у ХІХ ст. галичани добре знали про козацьку Україну, хоча і географічно, і у часовому вимірі були відірвані від Гетьманщини. Знання про козацькі подвиги та звичаї, про славних гетьманів вони брали з пісень, які виконували мандрівні співаки. Герої цих пісень сприймалися галичанами як свої герої; історія Гетьманщини - як своя історія [1].

Усна народна творчість виконала не лише роль ретранслятора пам'яті; козацький міф став підґрунтям для майбутньої ідеї нації. Завдячуючи інтелектуальним зусиллям освічених людей ця ідея отримала теоретичні розробки. Є народ та народні уявлення про рідну землю – Україну; була звитяжна шляхетська верства, вільне козацьке військо, є їх нащадки-інтелектуали; було славне минуле; і, дуже важливо, - минуле дає підстави для майбутнього.

Ідея національного суверенітету живилася не єдино народними переказами. У колі української еліти – нащадків козаків та старшини – великої популярності набув текст «Історія русів». У нарисі подається ідея окремішності народу «русів» - козаків, та описується історія їх славної боротьби. Професор С. Плохій зазначає, що молодше покоління українських інтелектуалів ХІХ століття сприймали «Історію русів» як історію національного визволення; цей текст став «біблією українського національного руху» [2; 18]. Відтак у ХІХ ст. було розпочато відлік формування українських націотворчих ідей.

Пам'ять про пригоду козацьку, збережена в народних піснях, в оповіді-містифікації «Історія русів», в художніх творах була настільки органічною, що стала частиною суспільної та індивідуальної самосвідомості. Козацький міф в різних інтерпретаціях відповідно до історичного часу став основою побудови української модерної національної ідеології. Попри агресивні культурні інтервенції, формування єдиного з російським інформаційного простору, українська ідентичність була і залишається свідомою самою себе.

Козацький міф є сплавом народно-пісенного жанру та елітарно-інтелектуального осмислення. Він вчить нас екології свідомості. Він демонструє, як на основі нарративу виникають націотворчі ідеї; як оповідь формує підвалини нашої ідентичності. Екологія свідомості спонукає сприяти повноті української культури – зберігати етнографічну традицію та розвивати культуру європейського контексту. Незалежна держава має дбати про гуманітарний простір – унікальний, самобутній, цікавий та змістовний, наповнений сенсами, сучасний та конкурентний.

Перелік посилань

1. Грицак, Я. Коротка історія української пісні (розділ книги «Подолати минуле: глобальна історія України»). – Zbruc. – 13.08.2021. Режим інтернет-доступу: <https://zbruc.eu/node/106914>
2. Плохій, С. Козацький міф. Авторизований пер. з англ. Миколи Климчука. – Х.: Клуб сімейного дозвілля, 2018.